



0 - 6 jaar

**SPEEL
TIP**

Kunst en cultuur

Uit de kindermond

“Het was zó spannend... we waren muissstil en wachtten af wat er zou gebeuren, ik zat dicht bij Youssra op de school. Zij hield mij en Ella stevig vast toen het licht uitging... Voor even maar, want de muziek begon en toen ging het licht weer aan... Ik wist niet waar ik eerst moest kijken. Ik zag vreemde, gekke vormen en dingen die ik nog nooit had gezien... dansende mevrouwen en meneren in helder licht. Ze zongen, maakten muziek én ze vertelden. Ze lachten naar mij, het was zo mooi... Er waren spiegels en kleuren en het leek alsof de wereld betoverd was, ik wist niet wat ik zag. En toen ik niet meer bang was wou ik meedoen... en ook dát mocht!”



Speelactiviteiten

- Speelactiviteiten rond [lezen, vertellen en filosoferen](#)
- Speelactiviteiten rond [muziek maken en zingen](#)
- Speelactiviteiten rond [tekenen, boetseren, schilderen en knutselen](#)
- Speelactiviteiten rond [uitbeelden, drama- en fantasiespel](#)
- Speelactiviteiten die vertrekken vanuit [een culturele uitstap, belevenis of workshop](#)

Meer lezen

- Gopnik, A. (2017). *De opvoedparadox*. Nieuwezijds b.v., Uitgeverij
- Nussbaum, M. (2011). *Niet voor de winst*. Ambo/Anthos Uitgevers
- Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (1998). *De honderd talen van kinderen*. Utrecht: SWP

Cultuuraanbod

- Een overzicht van [organisaties die cultuurworkshops aanbieden](#).
- Start [De FilmClub](#) in de opvang, op school, in het jeugdhuis, in de bib, ... waar jij maar wil! Meer info in [deze video](#).
- [JEF](#) brengt eigenwijze, supergoeie films in de zalen, bij jou thuis, op school, in de jeugdwerking of vrijetijdsaanbod. Maar JEF is ook een festival en nodigt kinderen en jongeren uit om te experimenteren met nieuwe media en zelf films te maken.
- [Kunstweken](#) is een uniek kunstproject in jouw opvang met een mooie opbrengst. Ook toegankelijk voor opvanginitiatieven.
- [Kunstendag voor Kinderen](#) is een jaarlijkse kunstendag voor kinderen in november.
- [Uit met vlieg](#) is een website met uit tips voor -12 jarigen.
- [Boekstart](#)
- [Voorleesweek](#)
- [Rode Hond-festival](#) in Leuven.
- [Kunstfanaatjes](#): op stap met de kleine museumbezoeker (Nederland).
- [Krokuskriebels](#), hét museumproject tijdens de krokusvakantie.

Met dank aan

Joke Den Haese (docent cultuureducatie Erasmus Hogeschool Brussel) en Marieke de Poortere (Stad Gent) voor input en feedback.



www.speelbank.be

Diversity  vVsg

Doe de test!

Geef jezelf een punt voor elke stelling die klopt.
Tel je punten op en bekijk onderaan het resultaat.

- Jullie bieden vaak een activiteit aan die inspeelt op creativiteit en fantasie. Dat kan zijn tekenen, schilderen, boetseren, knutselen, dansen, fantasiëspel, rollenspel, voorlezen, zingen, muziek maken, muziek luisteren, foto's maken, film kijken...
- Er is voldoende inspirerend teken-, schilder-, boetseer-, en knutselmateriaal aanwezig in jullie opvang. Naast stiften, verf en kleurpotloden zijn er ook wasco's, klei, stempels, houtskool, speciale (zelfgemaakte) verfborstels, karton, verschillende soorten papier, stukjes stof, kosteloos materiaal.
- Kinderen kunnen, afhankelijk van hun leeftijd, vrij of onder begeleiding met het materiaal experimenteren. Er is geen goede of foute manier om de materialen te gebruiken.
- Jullie moedigen kinderen aan om een tekening of werkje te maken vanuit hun eigen fantasie. Het gebruik van kleurplaten beperken jullie zoveel mogelijk en kinderen moeten geen voorbeelden namaken. Alle werkjes zien er anders uit.
- Jullie dansen regelmatig met de kinderen. Jullie wisselen af tussen dansjes die jullie aanleren, en vrij bewegen op muziek.
- Jullie dansen of luisteren niet enkel naar kindermuziek in de opvang. Jullie leven je ook uit op rock, hip hop, Afrikaanse muziek, jazz, of genieten rustig van een luisterspel of pianomuziek.
- Er is verkleedkledij en materiaal voor rollenspel aanwezig in de opvang. Kinderen kunnen zich uitleven in hun nieuwe rollen.
- Jullie brengen op verschillende manieren verhalen tot leven. Door middel van voorlezen, Kamishibai, uitbeelden, naspelen, zingen, dansen, schaduwspel, poppenspel,...
- Jullie kijken af en toe naar een film. Jullie kiezen dan een (animatie)film die wat anders is dan het alledaagse aanbod op tv.
- Er is een vaste ruimte of plaats in de opvang om de werkjes van de kinderen op te hangen.
- Jullie kijken regelmatig met de kinderen en/of (groot)ouders naar de werkjes. Zo praten jullie over wat ze gemaakt hebben, de kleuren die ze kozen, het plezier dat ze hadden tijdens het maken, wat ze voelden,...
- Picasso, Magritte, Kandinsky, Mondriaan, ... zijn geen onbekenden voor jullie. Kunstenaars en kunstwerken inspireren jullie soms voor een activiteit.
- (Groot)ouders die een 'kunstig' talent hebben (zoals muziek maken, zingen, toneel, keramiek, schilderen, beeldhouwen, voorlezen, ...) nodigen jullie uit om samen een activiteit te doen.
- Jullie hebben (kinder)boeken of tijdschriften over kunst, beeldhouwen, design, muziek, ... in de opvang.

Heeft jouw opvang voldoende aandacht voor kunst en cultuur?

- Als jullie kinderboeken uitleenen of aankopen zorgen jullie voor een variatie aan illustraties en tekenstijlen.
- Jullie nodigen in jullie opvang soms organisaties uit die kunst- theater, dans of muziekworkshops (voor de allerjongsten) aanbieden.
- Jullie gaan af en toe met jullie opvang eens naar een tentoonstelling, monument, museum, theater-, muziek- of dansvoorstelling in de buurt.
- Jullie bezochten al eens een speciaal gebouw of monument in de buurt. Een kerk, een toren, een geklasseerd gebouw, een oorlogsmonument,...
- Het praktisch organiseren van een uitstap schrikt jullie niet af. Jullie weten hoe jullie dat moeten aanpakken: toiletbezoek, reservekledij, verzorgingsmomenten, bus nemen, (groot)ouders vragen om mee te gaan...
- Na de uitstap of voorstelling bouwen jullie daarop verder in de opvang. B.v. jullie spelen het na, richten een speelhoek in, maken een werkje of tekening of bekijken foto's van de uitstap.
- Jullie volgen regelmatig opleiding rond het thema cultuur-educatie, zoals over muziek, theater, voorlezen, zingen, dansen, kunst, procesgericht werken, open eind-materiaal.
- Jullie hebben oog voor verbeelding, verwondering en het creatieve in alledaagse dingen, zoals mooie kleuren in de wolken, de reflectie van de zon, een speciaal geluid,...

0-7 punten

In jullie opvang kunnen de kinderen nog niet voldoende ervaringen opdoen op cultureel en artistiek vlak. Misschien zien jullie de voordelen niet? Of vinden jullie al dat kunstig gedoe maar een beetje gek? Probeer eens buiten jullie comfortzone te gaan. Begin met kleine stapjes en doe enkel de dingen waar jullie je goed bij voelen. In cultuureducatie valt heel wat te ontdekken en beleven, voor jezelf én de kinderen!

8-16 punten

Jullie zijn al goed bezig. De kinderen kunnen voldoende artistieke en culturele ervaringen opdoen in jullie opvang. Kijk nog eens naar de vragen waar je 'nee' op antwoordde en denk na over wat jullie nog meer kunnen doen. Verleg jullie grenzen, volg een verdiepende opleiding en jullie opvang wordt een cultureel paradijs.

17-22 punten

Wauw! Cultuureducatie zit echt ingebakken in jullie werking en jullie visie. Jullie weten wat het belang is van cultuureducatie en jullie zetten er ook op in. Kinderen kunnen en mogen experimenteren en hun fantasie de vrije loop laten. Jullie gaan al eens buiten de opvang om culturele ervaringen op te doen en betrekken ouders hierin mee. Probeer de punten waar jullie 'nee' op antwoordden te verbeteren en jullie opvang wordt een echt cultuurparadijs.



12 reden om in te zetten op kunst en cultuur

1 In het kinderrechtenverdrag staat dat elk kind het recht heeft om te spelen, hobby's uit te oefenen en deel te nemen aan **culturele en artistieke activiteiten**. Als kinderopvang kunnen we samen met scholen, ouders, opvoeders, organisaties ervoor zorgen dat ieder kind culturele en artistieke ervaringen kan opdoen.

2 Kunst en cultuur in al zijn vormen **verbindt mensen**: groot en klein. Door samen te zingen, dansen, fantaseren, iets te maken of naar een voorstelling of museum te gaan leer je elkaar op een andere manier kennen. Je deelt speciale momenten van verwondering, trots, schoonheid, fantasie, humor,... en dit schept een band tussen elkaar.

3 Het is voor jezelf als volwassene een manier om **de wereld te herontdekken**. Je vindt er terug wat veel volwassenen soms een beetje verloren zijn: met verwondering kijken naar alles rondom je, net zoals kinderen doen.

4 **Kinderen ontdekken hun talenten** en vinden een eigen manier om zichzelf uit te drukken. Sommige kinderen doen dit liever door middel van fantasie, terwijl andere kinderen zich liever uitdrukken door te zingen of te krassen met een potlood. Expressief kunnen en mogen zijn geeft kinderen de kans om zichzelf te ontwikkelen, gevoelens los te laten en zich goed te voelen over zichzelf.

5 **Jong geleerd is oud gedaan**. Jonge kinderen staan meer open voor verbeelding, net zoals kunstenaars. Ze slopen sneller ervaringen op omdat hun brein nog in volle bloei is. Kinderen die op jonge leeftijd deelnemen aan culturele activiteiten zullen dit later ook makkelijker doen als hij/zij ouder is.

6 Kinderen uiten zich tijdens hun spel afwisselend door middel van woorden, kleuren, liedjes of toneel. Ook in kunst en cultuur zijn er **allerlei prikkels** door elkaar aanwezig om de kinderen tot verbeelding en verwondering te laten komen.

7 Wanneer kinderen artistiek bezig zijn worden **alle ervaringsgebieden** van de kinderen aangesproken: lichaam en beweging/ communicatie en expressie / ik en de ander /verkennen van de wereld.

8 Kinderen zijn nieuwsgierig en willen de wereld gretig leren kennen. Cultuur is een ideale manier om **de wereld te verkennen**. Door hen een breed aanbod van materialen, soorten mensen, belevingen aan te bieden krijgen kinderen extra ontdekkings- en zo ook ontwikkelkansen.

9 Er is al veel onderzoek gebeurd naar de effecten van cultuureducatie bij jonge kinderen. Deze studies tonen aan dat het vroeg beginnen met cultuureducatie **invloed heeft op de ontwikkeling van kinderen**. Zo heeft bijvoorbeeld muziek maken en luisteren een positieve invloed het inlevingsvermogen en de sociale- en taalvaardigheden.

10 Kunst en cultuur kan een **doel** op zich zijn, maar het kan ook ingezet worden als **middel** bv. een museumbezoek kan een heel verbindende, gezellige en leuke ervaring zijn. En dat mag genoeg zijn. Maar het kan ook een middel zijn om te ontdekken dat andere mensen andere gewoonten hebben. Of dat je het zelf heel leuk vindt om als Picasso te schilderen.



11 Kunstenaars hebben vaak een creatieve en originele manier om naar de wereld te kijken. Dit zet je aan het denken en laat je kennismaken met een **andere kijk op de wereld**. Kinderen oefenen dit door doen-alsof spelletjes. Bij 'doen-alsof' denken kinderen na over wat er zou kunnen gebeuren als... en exploreren in hun verbeelding verschillende mogelijkheden.

12 Voor sommige volwassenen is het deelnemen aan culturele activiteiten een grote drempel. Kinderopvang kan deze **drempels verlagen** door ouders uit te nodigen om mee te gaan. Ouders zullen zich veiliger voelen binnen de setting van de kinderopvang. Zo geef je kansen aan iedereen om deel te nemen aan cultuur en bovenstaande voordelen te ervaren.



10 stappen naar meer kunst en cultuur binnen je opvang

1 **Bespreek binnen jullie team wat jullie verstaan onder het begrip kunst en cultuur(educatie).**

Wat is kunst voor ons? Wat zijn jou ervaringen met kunst en cultuur? Vanaf welke leeftijd is het belangrijk dat kinderen deelnemen aan cultuur? Wat zijn de voordelen?

2 **Kijk kritisch naar je eigen werking.**

Is ons aanbod inspirerend en verdiepend? Wat doen we wel al? Wat willen we nog meer doen? Wat hebben we hiervoor nodig? Moeten we extra ondersteuning hebben hiervoor? Doe zelf de test op [Speelbank.be](https://www.speelbank.be) en bespreek het resultaat.

3 **Iedereen heeft zijn talent.**

Wat kan jij goed en wat doe je graag? Zingen, dansen, schilderen, zingen, voorlezen, taal,...? Doe wat je graag doet en geef je enthousiasme door aan de kinderen. Laat je inspireren door extra vorming, zo doe je nieuwe frisse ideeën op en kan je je collega's en de kinderen inspireren.

4 **Kom uit je kot en ga buiten je opvang.**

Bekijk het aanbod van de culturele centra, organisaties, musea of de bib in je buurt. Hebben ze geen aanbod voor kleine kinderen? Vraag ernaar. Waarschijnlijk kunnen ze met een paar aanpassingen het aanbod toch toegankelijk maken voor jullie. Bekijk zeker ook bestaande initiatieven zoals Kinderkunstendag, Krokuskriebels of de voorleesweek.



5 **Breng kunst en cultuur binnen in je opvang.**

Er zijn organisaties die workshops of voorstellingen op maat van de kinderen tot in de opvang brengen. Nodig hen uit, wees onbevooroordeeld en laat je door hen inspireren. Spreek burens of (groot)ouders aan die kunstige talenten hebben. Misschien wil de kunstenaar om de hoek jullie wel eens ontvangen in zijn atelier of wil de papa van een van de kinderen muziek komen spelen? Zorg ervoor dat de bedoeling en verwachtingen duidelijk zijn langs beide kanten.

6 **Betrek (groot)ouders of voogden.**

Nodig hen uit, laat hen mee begeleiden en deelnemen. Zo kan het een waardevol samen-moment worden. Iedereen geniet op dat moment van de verbindende kracht van cultuur. Sommige ouders ervaren de term 'cultuur', 'theater' of 'museum' als hoogdrempelig. Informeer hen goed, leg goed uit hoe en wat je gaat doen en gebruik toegankelijke taal.

7 **Denk aan organisatorische zaken** (bv toiletbezoek, verzorgingsmoment, drinken, vervoer,...) wanneer je op uitstap gaat, maar laat je er zeker niet door afschrikken.

Een bezoek aan een bijzondere plek kan een belangrijke ervaring zijn t.o.v. enkele praktische overwegingen.

8 **Zorg voor folders i.v.m. het cultuuraanbod in je opvang.** Zo wordt iedereen op de hoogte gehouden, ook de ouders, en krijgt men 'goesting' om mee te doen.

9 **Documenteer. Maak foto's of filmmateriaal.**

Het is fijn voor iedereen, ook voor de kinderen, om terug te kijken en er eventueel een vervolg aan te breien. En het is interessant als archiefmateriaal.

10 **Bouw verder op wat de kinderen verwonderd.**

Wat sprak hen aan? Wat wekte hun interesse? Welke vervolggactiviteit zou je kunnen doen? Verleg je eigen grenzen en laat je inspireren door de kinderen.

